

*מסכת עבודה זרה דף י"ד

משנה

דברים שאין מוכרים לגויים משום שסתמן לע"ז
אלו דברים אסורים למכור לעובד כוכבים⁶⁸, הואיל ומיועדים לצורך עבודת כוכבים: אצטרובלין, ובנות שוח, ופטוטרות, ולבונה, ותרנגול הלבן. רבי יהודה אומר, עובד כוכבים שלקח מישראל הרבה תרנגולים, אם היה ביניהם תרנגול לבן מותר למכור, הואיל וקנה ממנו גם שאר תרנגולים לא התכוון לשם עבודת כוכבים. ואם הגוי רוצה לקנות רק את התרנגול הלבן, קוטע את אצבעו ומוכרו לו, לפי שאין מקריבים חסר לעבודת כוכבים. ושאר כל הדברים, אם לא פירש בשעת הקניה לשם ע"ז מותר, ואם פירש לשם ע"ז אסור. רבי מאיר אומר, אף דקל טב וחצב ונקלס אסור למכור לעובדי כוכבים.

גמרא

האחר
'אצטרובלין' הם מיני פירות מבארת הגמרא, ש'אצטרובלין' המוזכרים במשנה הכוונה לתורניתא שהוא מין ארז⁶⁹. שואלת הגמרא והרי שנינו בברייתא לענין איסור שביעית, הוסיפו עליהן אלכסין ואצטרובלין מוכססין ובנות שוח. ואם הכוונה שאצטרובלין הוא ארז, הרי שנינו בברייתא, אין נוהג איסור שביעית לענין סחורה והפקר אלא בדבר שיש לו עיקר, אבל בדבר שאין לו עיקר שאינו מתקיים בארץ בימות הגשמים כקישואין ודילועין, אין לו שביעית? אלא אמר רב ספרא, הכוונה לפירות הארז שהם בלוטים. וכן כשבא רבין אמר בשם רבי אלעזר, שהכוונה לפירות הארז.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מה ששנינו 'בנות שוח', הכוונה ל'תאינים לבנות'. ועוד אמר שמה ששנינו 'פטוטרות', אינו מין בפני עצמו, אלא הכוונה שאין מוכרין להן כל אלו אצטרובלין ובנות שוח בעוקציהן, לפי שתולין אותן בפני עבודת כוכבים, ודרך לעובדן בכך.

אמר רבי יצחק אמר רבי שמעון בן לקיש, מה ששנינו במשנה 'לבונה' הכוונה ללבונה זכה.

למכור לגוי בחבילה
ומביאה הגמרא ששנינו בברייתא, גוי שבא לקנות את הדברים שנאסרו במשנה מותר למוכרם בחבילה. וכמה חבילה? פירש רבי יהודה בן בתירא, אין 'חבילה' פחותה ממשקל של שלשה מנין, כיון שבאופן זה ודאי מתכוין לסחורה. שואלת הגמרא, ועדיין מדוע אין חוששים

68 ברמב"ם בפירוה"מ כ' לעולם. ובתויו"ט מסתפק אם זה גם לא בחגם או דווקא בחגם.

69 , והיא 'שָׁקָה', כדאמר בראש השנה (דף כג.). רש"י.

שאותו גוי הולך למכור לאחרים והם יקנו בשביל לעבוד? אמר אביי, אין יהודי מצווה על איסור 'לפני עור'⁷⁰, אלא שלא ליתן מכשול לגוי עצמו בדבר האסור לו. אבל על 'לפני רלפני' אינו מוזהר, כלומר אין איסור לתת לו דבר שהגוי יילך ויכשיל אחרים.

אמר רבי יונה אמר רבי זירא בשם רב זביד, ויש אומרים שאמר רבי יונה בשם רבי זירא, גוי שבא לשוק ושאל 'תרנגול למי?', מותר למכור לו תרנגול לבן, שהרי לא הזכיר לבן ולא התכוון לשם ע"ז. ואם שאל 'תרנגול לבן למי?', אסור למכור לו תרנגול לבן.

מכירת תרנגול לבן לגוי מבררת הגמרא, מה כוונת רבי יהודה במה שאמר במשנה 'מוכר הוא לו תרנגול לבן בין התרנגולין'. אם הכוונה שאותו גוי שאל 'תרנגול לבן למי?' והישראל אמר שאינו מוכר אלא יחד עם אחרים, מדוע מותר לו למכור לבן בין התרנגולים, הרי גילה בדעתו שקונה לשם עבודת כוכבים, אלא שנוח לו לקנות שאר התרנגולין בשביל הלבן. ואם אמר 'תרנגול למי?' ועל כך אמר רבי יהודה שמותר למכור לו לבן רק בין התרנגולין, אבל לא אם הוא בפני עצמו. יוצא שלתנא קמא אפילו בין התרנגולין גם לא ימכור. וקשה על רבי זירא, שפירש שלתנא קמא אם אמר בסתם, מותר למכור לו לבן?

אמר רב נחמן בר יצחק, משנתנו עוסקת כשאמר הגוי 'זה וזה' כלומר שהזכיר 'לבן' ו'שחור' ו'אדום'. ועל כך אמר רבי יהודה שלבן בפני עצמו אסור, כיון שהזכיר את הצבע הלבן⁷¹. אבל בין התרנגולין מותר, שמתוך שאת השחור לוקח שלא לשם עבודת כוכבים, גם בלבן אין כוונתו לעבודת כוכבים. ואילו תנא קמא סובר, שאפילו בין התרנגולין אסור, כיון שביקש לבן. אבל כשמבקש 'תרנגול' ולא מזכיר כלל צבע, בין לרבי יהודה בין לתנא קמא, מותר למכור לו תרנגול לבן, כרבי זירא.

גוי שקנה תרנגול לבן למשתתף ומביאה הגמרא שבברייתא מבואר שנחלקו כפי שהסביר בנו או לחולה רב נחמן. ששנינו, אמר רבי יהודה, אימתי תרנגול לבן אסור למכור? בזמן שאמר 'תרנגול זה לבן מכור לי'. אבל אם אמר 'זה וזה' מותר, שהואיל וקונה את שניהם יחד לא מתכוון לעבודת כוכבים. ומכאן נשמע שלתנא קמא כשאמר 'זה וזה' אסור למכור לו כלל. ומסיימת הברייתא, שיש מקרה שבו אפילו כשאמר 'תרנגול זה לבן' מותר, וזה כשהעובד כוכבים עשה משתה לבנו, או שהיה לו חולה בתוך ביתו, שהרי לא מתכוון אלא לסעודתו ואמר לבן או משום

70 שהרי בן נח מוזהר על עבודת כוכבים. רש"י.

71 ובאמת התכוון לבקש רק לבן אלא שהערים לבקש אחרים שידע שלא ימכרו לו לבן בנפרד. רש"י.

נוי, או משום רפואה. שואלת הגמרא, והרי בברייתא אחרת שנינו שבגוי העושה משתה לבנו, אסור למכור לאותו הגוי באותו יום של המשתה הואיל ומקריב לשם ע"ז? אמר רב יצחק בר רב משרשיא, כוונת הברייתא לא לסעודת הנישואין עצמה שבזה אסור, אלא במשתה רעים שעושים הנערים זה עם זה, שהואיל ואינו חשוב כל כך, אין דרך להקריבו לעבודת כוכבים.

הקונה חיטים וביקש לבנות למדנו במשנה שאר כל הדברים שלא הוזכרו במשנה לאיסור, סתמן מותר ופירושן אסור. ושואלת הגמרא מהי כוונת המשנה, אם סתמן הכוונה שאמר 'חיטים לבנות' ובה מותר, ופירושן כשאמר 'לעבודת כוכבים' ובה אסור, הרי פשוט שהמשנה לא אסרה אלא ב'תרנגול לבן' ולא בחיטים לבנות, וכשמפרש שרוצה לעבודת כוכבים ודאי שאסור, וממילא המשנה לא הייתה צריכה להשמיע לנו דין זה? ואם 'סתמן' הכוונה שאמר רק 'חיטים', 'פירושן' הכוונה שאמר 'לבנות', אם כן משמע שכשמבקש תרנגול אפילו אם אמר בסתם אסור למכור לו לבן, וקשה לרבי זירא הסובר שבסתם מותר למכור לו תרנגול לבן? עונה הגמרא, באמת כוונת המשנה שסתם כשאמר 'חיטים לבנות' מותר, ופירושן שאמר 'לעבודת כוכבים' אסור, והוצרכה המשנה להשמיע שהיה מקום לומר שגם אם פירש לע"ז מותר, כיון שבאמת אין כוונתו לע"ז שהרי אין קונים חיטים לע"ז אלא שאותו גוי הדוק בע"ז ומוכר כל דבר בזול יותר אם מזכירים שזה לע"ז, והוא סובר שגם אחרים נוהגים כמוהו ולכן פירש לשם ע"ז שחשב לקבל הנחה, לזה השמיעה המשנה שאסור הואיל ופירש.

הסתפק רב אשי, מה הדין במי שאמר 'תרנגול לבן קטוע רגל למי?', האם מותר למכור לו גם שלם הואיל ומשמע שאין כוונתו לע"ז, או שכוונתו להערים כיון שיודע שאין קטוע מצוי וימכרו לו שלם? ואם נאמר שכוונתו להערים ואסור, מה הדין אם אמר 'תרנגול לבן למי? תרנגול לבן למי?' וכשנתנו לו צבע אחר לוקח, האם מותר לתת לו גם לבן שהוכיח שאין כוונתו לע"ז⁷², או שכוונתו להערים, ונשארה בתיקו.

אסור פירות דקל טב, חצב, למדנו במשנה שלרבי מאיר אסרו למכור אף דקל טב קשבא שהם מין תמרים ונקלם וחצב ונקלם. אמר רב חסדא לאבימי, ידוע לחכמים שבהלכות עבודת כוכבים של אברהם אבינו היו ארבע מאות פרקים, ולנו יש רק חמשה, וגם באלו איננו יודעים מה שאנו אומרים. שקשה על מה שאמר רבי מאיר אף דקל טב אסרו. האם רק 'דקל טב' אסור ו'דקל ביש' שהוא מין אחר של דקל התירו, והרי שנינו, אין מוכרין להם במחובר לקרקע משום הלאו של "לא תחנם"? אמר לו כוונת המשנה לאסור למכור פירות תלושים של 'דקל טב'. וכן אמר רב

72 וספק זה לפי רבי יהודה ולא לת"ק, שלת"ק אפילו בין התרנגולים אסור כשביקש לבן. רש"י.

הונא, אסרו פירות דקל טב, חצב, קשבא שהם מין תמרים⁷³ ונקלס.

כשבא רב דימי מארץ ישראל, אמר בשם רבי חמא בר יוסף שפירשו של 'נקלס' שהזכר הוא 'קורייטי' שהוא מין פירות. שאלו אביי, והרי איננו יודעים גם מהו 'קורייטי' ומה הועיל לנו פירוש זה? אמר לו, דבר זה מועיל לכשתבוא לארץ ישראל ותרצה לראות מהו אותו 'נקלס' שאסרה המשנה, אם לא ידעו כוונתך, תאמר להם 'קורייטי' ואז יבינו ויראו לך.

73 ויש אומרים שהכוונה לחצובה שבו תיחם יהושע את הארץ (ב"ב דף נו.), ועשב נאה הוא. רש"י.